

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

DOI 2023

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

«Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI»

Respublika ilmiy-amaliy anjumani

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
ILMIY MAQOLA VA TEZISLAR TO'PLAMI

2023-yil 15-dekabr, maxsus son

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 540 sahifa, 15-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori

Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent

Djumaniyazov Maqsud Allanazarovich, Qoraqalpog'iston Respublikasi Tabiat resurslari qo'mitasi raisi

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMB birinchi prorektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor

Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori

Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU profesor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., prof., Atrof-muhit va tabiatni muhofaza qilish texnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti

Axmedov Javoxir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar departamenti rahbari

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU huzuridagi PKQTUMOTMXHB mutaxassis

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

UO'K: 338.48 (075)

KBK: 65.433(011)

“Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH ISTIQBOLLARI”. Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to‘plami. – T.: “YalT” jurnali, 2023. – 540-b.

To‘plamga xorijiy va mahalliy olimlar, sohaning yetuk mutaxassislari va oliy o‘quv yurtlarida turizm sohasidagi muammolar bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borayotgan doktorantlar, tadqiqotchilar, vazirlik, qo‘mita va turli mulkchilik shaklidagi korxona, tashkilotlarning yetakchi mutaxassislari, magistrnlarning ilmiy izlanishlarining natijalari kiritilgan.

To‘plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar va keltirilgan huquqiy-me‘yoriy hujjatlarning haqqoniyligi, tadqiqiy fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

Mas‘ul muharrir: t.f.d., prof. K.A. Sharipov

Konferensiya tahrir hay‘ati: i.f.d., prof. M.P.Eshov, i.f.d., prof. G.Q.Abduraxmanova, i.f.d., prof. S.K.Xudoyqulov, i.f.d., prof. M.A.Yuldashev, i.f.d., prof. A.M.Abduvohidov, i.f.d., prof.M.T.Aliyeva, i.f.d., prof. A.A.Eshtayev, i.f.d., prof.A.N.Norchayev, i.f.n.,prof. S.R.Safayeva, i.f.n., dots. D.I.Abidova, i.f.n., dots. X.Ochilova,i.f.n., dots. M.Nurfayziyeva.

Taqrizchilar:

Sh. Ergashxodjayeva, i.f.d., prof.

U. G‘afurov, i.f.d., prof.

Ushbu Toshkent davlat iqtisodiyot universitetida o‘tkazilayotgan «Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH ISTIQBOLLARI» mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman to‘plami O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi tomonidan nashrga tavsiya etilgan.

ISBN 978-9943-6856-0-4

TA'LIM TURIZMINING MOHIYATI VA UNI O'ZBEKISTONDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI

Jiyanov Uktam Panjievich

O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi

“Islom iqtisodiyoti va moliyasi, ziyorat turizmi” kafedrası katta o'qituvchisi

Turizm xalqaro iqtisodiy faoliyatning asosiy turlaridan biri bo'lib, uning rivojlanishi savdo, transport, aloqa, qishloq xo'jaligi, qurilish, iste'mol tovarlari ishlab chiqarish kabi iqtisodiyot tarmoqlariga rag'batlantiruvchi ta'sir ko'rsatadi va iqtisodiyotni qayta qurishning eng istiqbolli yo'nalishlaridan hisoblanadi.

Ma'lumki, dunyo xalqlari tabiati, iqlimi turlicha bo'lgan geografik mintaqalarda yashaydilar. Ular qadimgi davrlardan to hozirgi kungacha doimiy yashash joyidan tashqaridagi tabiiy hamda insoniyat tomonidan yaratilgan ajoyibotlarni ko'rishni xohlaganlar. Antik davrdan boshlab sayohatning asosiy motivlaridan biri ta'lim olish bo'lgan. Shunday bo'lsada, “ta'lim turizmi” nisbatan yangi tushuncha hisoblanadi.

Ta'lim turizmini o'rganish va shaxsiy rivojlanishga qaratilgan sayohat turi sifatida ta'riflash mumkin. Bu mahalliy madaniyat, tarix, til, an'analar va atrof-muhit haqida bilim va tushunchaga ega bo'lish uchun turli yo'nalishlarga tashrif buyurishni o'z ichiga oladi. Ta'lim turizmining asosiy maqsadi sayohatchilarni bevosita tajribalar, turli jamoalar bilan uchrashish va ta'lim faoliyatida ishtirok etish orqali o'rgatishdir.

Ta'lim turizmining asosiy afzalliklaridan biri bu shaxslarning turli madaniyatlar va an'analarni chuqurroq tushunishlari, shuningdek, muayyan mavzular yoki ko'nikmalar bo'yicha bilimlarini oshirish imkoniyatidir. Ta'lim turizmi tashrif buyurilgan mamlakatlarning mahalliy iqtisodiyotiga ham hissa qo'shishi va turli madaniyatlar o'rtasida o'zaro tushunish va hurmatni rivojlantirishi mumkin.

Ko'pgina ta'lim muassasalari, sayyohlik kompaniyalari va notijorat tashkilotlar talabalar va kat-talar uchun ta'lim turizmi dasturlarini taklif qiladi. Ushbu dasturlar ishtirokchilarga an'anaviy sinf ta'lim-idan tashqarida bo'lgan har tomonlama chuqur o'rganish tajribasini taqdim etish uchun mo'ljallangan. Oxir oqibat, ta'lim turizmi umrbod ta'lim va madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishning kuchli usuli bo'lishi mumkin.

Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) tomonidan ishlab chiqilgan Turizm statistikasi bo'yicha xalqaro tavsiyalarga ko'ra, “ta'lim turizmi” atamasi har qanday o'rganishni asosiy maqsad qilib olib, bir yildan kam vaqt davomida odatiy muhitdan tashqaridagi asosiy manzilga tashrif buyurgan sayo-hatchilarning faoliyatini anglatadi. “Ta'lim turizmi” qisqa kurslarga borish va ba'zi o'quv dasturlarida (rasmiy yoki norasmiy) ishtirok etish yoki rasmiy kurslar orqali ma'lum ko'nikmalarni egallash kabi asosiy faoliyatlarni ham o'z ichiga olishi mumkin.

Umumiy holda ta'lim turizmiga quyidagicha ta'rif berish mumkin: ta'lim turizmi bu turistlarning doimiy yashash joyidan tashqarida professional yoki qo'shimcha tahsil olish maqsadida ta'lim hamda turizmining boshqa mahsulotlarini iste'mol qilish bilan bog'liq faoliyat hisoblanib, 24 soatdan bir yil-gacha bo'lgan davrda turistlar bilim, malaka va ko'nikmalarni egallash ehtiyojlarini qondirish uchun zarur bo'lgan xizmatlar majmuasiga ega bo'lishidir.

Hozirgi kunda sayohatchilarning ta'lim olish maqsadlaridan kelib chiqib, ta'lim turizmini quyidagi turlarga ajratish mumkin:

- dam olish elementlari bilan ta'lim (chet el maktablari va universitetlarida o'qitish, til kurslari, ishlaydigan korxonalarga ekskursiyalar, muzeylar va ko'rgazmalarga tashriflar, tarixiy ekskur-siyalar, dala o'quv kurslari, seminarlar va konferentsiyalar);
- ta'lim elementlari bilan dam olish (turizmning barcha turlari – diniy, gastronomik, madaniy va boshqalar, shu jumladan, ta'lim va tarbiya motivlari);
- til safari – bu ta'lim turizmining eng keng tarqalgan turi hisoblanadi.

Yevropa mamlakatlari, xususan, Angliya, Fransiya, Italiya – ta'lim turizmidagi, ayniqsa, til dasturlari jihatidan juda mashhur. Bugungi kunga kelib ularga Finlyandiya, Norvegiya, Polsha, Chexiya va Ispaniya qo'shildi. Ushbu mamlakatlarning tillari va urf-odatlariga qiziqish uchun maktab o'quvchilari va talabalar uchun maxsus (moddiy jihatdan qulay) dasturlar yaratilmoqda.

So'nggi paytlarda Osiyo mamlakatlariga ta'lim sayohatlari tobora ommalashib bormoqda. Jumladan, xalqaro sayyohlar iqtisodiy seminarlar o'tkazish uchun Yaponiya va Singapurga, har xil turdagi "acupressure" va boshqa massaj kurslari uchun Tailandga, buddizm ta'limotlarini o'rganish uchun Hindistonga, jang san'atlarini bilish uchun Xitoyga tashriflarni amalga oshirmoqda.

Ta'kidlash lozimki, ta'lim turizmi bo'sh vaqtni o'qish bilan birlashtiradigan turizmning keng tarqalgan turi bo'lib, u quyidagi sohalarida rivojlanmoqda: tillarni o'qitish, sport mashg'ulotlari, kasbiy ta'lim va boshqalar.

Bugungi kunda AQSH va Yevropa mintaqasi ta'lim turizmining asosiy xalqaro markazi bo'lib hisoblanadi. Ammo Sharqiy Osiyo va Tinch okeani mintaqasidagi yosh turistik sanoatning o'sish sur'atlari va boshqa omillar tufayli Yevropa va Amerikaning ulkan turistik mintaqalari sifatidagi mavqeining pasayish tendensiyasi kuzatilmoqda. Tahlillarga ko'ra, Yevropa va Amerika jahon turizm bozorining 3/4 qismiga egalik qiladi.

Ta'lim turizmi eng istiqbolli va faol rivojlanayotgan turizm sohalaridan biri sifatida dunyo mamlakatlarining iqtisodiyotini taraqqiy ettirmoqda. Mamlakatimizda turizmning bu turini shakllantirish uchun ko'plab imkoniyatlar mavjud, ammo bu iqtisodiy potensialning samarali foydalanilmayotgan qismi hisoblanadi.

Hozirda, mamlakatimizda filiallar bilan qo'shib hisoblaganda jami 214 ta oliy ta'lim muassasalari mavjud bo'lib, ularda O'zbekiston fuqarosi bo'lgan talabalardan tashqari xorijlik talabalar ham tahsil oladi. Bu oliy ta'lim muassasalarining 120 tasi universitetlar, 67 tasi institutlar, 8 tasi akademiyalar, 26 tasi davlat oliy ta'lim muassasalari filiallari, 2 tasi konservatoriya, 26 tasi chet el oliy ta'lim muassasalarini filiallari, 72 tasi nodavlat oliy ta'lim muassasalari hisoblanadi¹.

Ushbu oliy dargohlarda jami 41465 nafar professor-o'qituvchilar ta'lim berib kelmoqdalar, shuningdek, bakalavriat ta'lim yo'nalishlari hamda magistratura mutaxassisliklarining talabalar qamrovi 1301503 nafarni tashkil etadi. Ulardan 1291351 nafari o'z fuqarolarimiz bo'lgan talaba yoshlardir. Respublika oliygohlarida jami necha nafar chet ellik, boshqa millatga mansub talabalar tahsil olishlari haqida aniq statistika mavjud emas. Ko'pchilik tahsil olayotganlar asli millati o'zbek, doimiy O'zbekistonda iste'qomat qilib kelayotgan, chet el fuqaroligiga ega bo'lgan shaxslardir. Lekin ayrim statistik ma'lumotlarga ko'ra 2023/2024-o'quv yilida jami 9827 nafar xorijiy davlat fuqarosi, 324 nafar fuqaroligi yo'q talabalar O'zbekiston Respublikasidagi oliygohlarda tahsil olmoqda².

Birgina tibbiyot oliy ta'lim muassasalari va ularning filiallarida 1500 nafarga yaqin xorijlik talabalar tahsil olmoqda. Ular Rossiya, AQSH, Buyuk Britaniya, Koreya Respublikasi, Ukraina, Hindiston, Eron, Afg'oniston, Pokiston, Bangladesh, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston hamda Turkmaniston kabi 16 ta mamlakatdan kelib tahsil olayotgan xorijlik talabalardir. Tibbiyot sohasida ta'lim turizmini joriy etish loyihasining umumiy qiymati 2020-2021-o'quv yilida qariyb 4 million dollarni tashkil etgan³.

Yurtimiz oliygohlariga xorijiy talabalarni yanada ko'p jalb qilish, ularning ta'lim olishga bo'lgan qiziqishini oshirishda oliygohlarning infratuzilmasi ham muhim omil hisoblanadi. Hozirda, ta'lim turizmi bozorida jahon standartlariga to'laqonli javob bera oladigan, ya'ni ham ilmiy salohiyat jihatdan, ham oliy ta'lim muassasasi infratuzilmasi rivojlanganligi jihatidan yuqori sifat va so'nggi innovatsiyani talab etmoqda. Shu bois, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Unga muvofiq kompleks rivojlantirish dasturini amalga oshirish uchun 1,7 trillion so'm mablag' davlat budjetidan ajratildi⁴.

Mamlakatimizning har bir oliy ta'lim muassasasi AQSH, Buyuk Britaniya, Frantsiya, Italiya, Niderlandiya, Rossiya, Yaponiya, Janubiy Koreya, Xitoy va shu kabi boshqa davlatlarning yetakchi ilmiy-ta'lim muassasalari bilan hamkorlik aloqalarini yo'lga qo'ygan. Bu esa ta'lim turizmi sohasida o'ta muhim ahamiyat kasb etadi.

1 <https://stat.edu.uz/universities> (Murojaat qilingan sana: 28.11.2023).

2 <https://stat.edu.uz/> sayti ma'lumotlari asosida tuzildi.

3 <https://kun.uz/news/2020/12/28/ssv-ozbekistonda-16-mamlakat-talabalari-tibbiyot-sohasida-tahsil-olmoqda> (Murojaat qilingan sana: 28.11.2023).

4 <https://sputniknews-uz.com/20170421/5246363.html> (Murojaat qilingan sana: 26.11.2023).

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda ta'lim sohasida xizmat ko'rsatish va uni sotishda o'sish holati kuzatilmoqda. Shu bilan bir qatorda, ta'lim xizmatlari ham o'sish tendensiyalariga ega bo'lmoqda, ammo bu xorijiy mamlakatlar ta'lim sohasi bilan raqobatlashish uchun yetarli emas. Lekin, ta'kidlash lozimki, mamlakatimizning ta'lim va turizm sohasini rivojlantirishga qaratayotgan e'tibori, shuningdek, bu sohadagi salohiyati va imkoniyatlarining yuqorida keltirilgan barcha davlatlarnikidan qolishmaydigan darajada boyligini inobatga olib aytadigan bo'lsak, kelajakda bu o'z samarasini berishi va ushbu sohani O'zbekistonda yanada rivoj topishi shubhasiz.

Xulosa qilib aytganda, mamlakatimizda ta'lim turizmini rivojlantirish uchun quyidagilarni amalga oshirish muhim hisoblanadi:

- xorijiy talabalarga qulayliklar yaratish va ularni jalb qilish maqsadida grandlar va stipendiyalar tashkil qilish;
- qo'shni respublikalar va xorijiy mamlakatlar oliygohlari bilan o'zaro almashinuv dasturlarini ishlab chiqish orqali chet ellik talabalarni O'zbekistonda ta'lim olishga jalb qilish. Bu hamkorlik talabalar va professor-o'qituvchilarga turli joylarda turli fanlar bo'yicha bevosita bilim olish imkoniyatini taqdim etuvchi o'quv sayohatlari, tilni o'rganish dasturlari va madaniy almashinuvlarni o'z ichiga olishi mumkin.
- turistik yo'nalishlarda ta'lim infratuzilmasini, jumladan, muzeylar, tarjima markazlari va interfaol o'quv maydonlarini rivojlantirishga sarmoya kiritish, bu joylarning ta'lim ahamiyatini oshirish va ta'lim sayohatchilarni jalb qilish, talabalar uchun turar joylar qurishda xususiy sektorlar imkoniyatlaridan foydalanish;
- jahon standartlariga to'la javob bera oladigan zamonaviy qulayliklarga ega hamda bepul kutubxonalarni qurish, mavjudlarini qayta ta'mirlash;
- texnologiyani birlashtirish, ya'ni sayohatchilar uchun ta'lim tajribasini yaxshilash uchun texnologiyadan foydalanish. Bunga virtual reallik sayohatlari, interaktiv o'quv ilovalari va tashrif buyurilgan manzillar haqida chuqur bilim beradigan multimedia resurslari kirishi mumkin;
- sayohatchilarning turli ta'lim qiziqishlari va ta'lim maqsadlariga javob beradigan moslashtirilgan marshrutlarni va moslashuvchan dasturlarni taklif qilish. Bu ishtirokchilarga tarix, ilm-fan yoki til o'rganish kabi muayyan yo'nalishlarni tanlashga va shunga mos ravishda tajribalarni moslashtirishga ruxsat berishni o'z ichiga olishi mumkin;
- "Study in Uzbekistan" deb nomlangan qisqa videoroliklar tayyorlash hamda xorijiy mamlakatlar bilan shartnomalar asosida o'sha davlatlarning televideniyalari orqali qo'yib borish;
- "Travel to Uzbekistan and study" deb nomlangan maxsus va chiroyli stikerlar yaratish hamda xalq amaliy san'ati, hunarmandchilik, ustaxonalar, an'anaviy milliy buyumlar, suvenirlar va turistlar tomonidan talab yuqori bo'lgan mahsulotlarga ushbu stikerlarni yopishtirish orqali ta'lim va sayohatni reklama qilish;
- O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi, Imom Buxoriy nomidagi Toshkent islom instituti, Hadis ilmi maktabi, Mir Arab oliy madrasasi kabi oliygohlarda ilohiyot sohasida ta'lim beradigan xalqaro ta'lim yo'nalishlari tashkil etish;
- ta'lim olishda kengroq auditoriyani egallash uchun respublika oliygohlarida xorijiy talabalar uchun ham masofaviy onlayn ta'limni yanada rivojlantirish va mazkur yo'nalish bo'yicha beriladigan diplom, sertifikatning yuridik kuchga ega bo'lishini ta'minlovchi me'yoriy hujjatlarni tasdiqlash choralari ko'rish.

Ushbu tavsiyalarni amalga oshirish orqali mamlakatimizda ta'lim turizmi tajribasini boyitish, kengroq ta'lim oluvchi sayohatchilarni jalb qilish va turizm sanoatining barqaror rivojlanishiga hissa qo'shish mumkin.

Foydalanilgan adabiyaotlar ro'yxati:

1. Шамов Т., Третьяков П.И. Управление образовательными системами. – М., 2011. – 319 с.
2. Коренко Ю.М. Развитие рынка образовательных туристских услуг в России. – М., 2015. – 210 с.
3. Житенёв С.Ю. Образовательный туризм в России. – М.: Юрайт, 2018. – 198 с.
4. Qurolov Q. Bozor munosabatlari sharoitida iqtisodiy ta'lim tizimining takomillashuvi

MUNDARIJA

1-ШУЪБА

ЎЗБЕКИСТОНДА SMART-ТУРИЗМНИ ЗАМОНАВИЙ ПРИНЦИПЛАРИ АСОСИДА РИВОЖЛАНТИРИШ ВА БУНДА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Ўзбекистонда Smart-туризмни ривожлантириш истиқболлари.....	5
Конгратбай Авезимбетович Шарипов	
Рақамли инновацион технологиялардан туризмда самарали фойдаланиш йўллари	7
Эшов Мансур Пулатович	
Туристтик кластерларнинг технологик платформасини ишлаб чиқиш.....	10
Абдурахмонова Гулнора Каландаровна	
Tourism Development in Uzbekistan: Comprehensive Analysis of Current Trends and Future Prospects	13
Zufarova Nozima Gulamiddinovna	
Қорақалпоғистон Республикасида туризм соҳасининг янги йўналишларини ташкил этиш имкониятлари	17
Эштаев Алишер Абдуғаниевич, Хошимов Баҳром Баҳадирович	
Ўзбекистонда тоғ туризмнинг ривожлантириш йўналишлари	20
Ахмедов Икром Акрамович	
Туристтик-рекреацион ресурслари юқори бўлган минтақаларда кластерларни ташкил қилиш механизмлари	24
Норчаев Асатулло Норбўтаевич	
Развития смарт туризм в Узбекистане	28
Алиева М. Т.	
Smart Tourism Analysis and Future Trends.....	31
Safaeva Sayyora	
Opportunities for Developing Smart Tourism and Foreign Experience in Uzbekistan	34
Kabilova N. Sh.	
O'zbekiston turizmida XXI bozori va bunda Smart-turizmning o'rni.....	37
Mirzayev Temur	
Смарт-туризм: зарубежный опыт и перспективы его применения в Узбекистане.....	42
Хушназарова М. Г.	
Development of Smart Tourism in Uzbekistan	45
Narzullaeva Umidakhon, Abzalova Nozima	
O'zbekistonda turizm xizmatlari sohasining aholi bandligiga multiplikativ ta'siri	48
To'rabekov Sohibjon Sherboy o'g'li	
Smart-turizmni xorijiy tajribalar asosida rivojlantirish istiqbollari.....	53
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li, Nishonboyev Doniyor Erkinjon o'g'li	
Smart-turizm: xorijiy tajriba va uni O'zbekistonda qo'llash istiqbollari.....	55
Ulugboyeva Ezoza Inomjanovna	
O'zbekistonning Smart-turizm salohiyatini jahon turizm bozorida targ'ib qilishning zamonaviy marketing strategiyalari.....	58
Fayyoza Ahmedova Rashidovna	

Modern Trends in the Development of Tourism and the Experience of Foreign Countries in the Application of Smart Innovations in Personnel Training.....	62
Iskandarova Nargiza Mashrabjonovna	
The Main Role of Smart – Tourism in Modern XXI Century Uzbekistan as an Example.....	65
Narzullayeva Fariza Akmalevna, Saydaliyeva Feruza Bakhtiyorovna	
How Does Smart Tourism Support Sustainable Tourism Development: the Case of Uzbekistan	67
Khusniddin Egamnazarov	
Appearances, Classification and Application of Smart Tourism.....	70
Akhmadjanova Mukhtasarkhan Anvar qizi, Sharifboyeva Fazilatxon Odilbek qizi, Dadamirzayev Sarvarbek Ulug‘bek o‘g‘li	
Фарғона водийсининг қишлоқ аҳоли пунктларида агротуризмни ривожлантиришнинг стратегик режасини ва смарт-технология концепциясини ишлаб чиқиш бўйича услубий ёндашувлар.....	74
Жумабаева Дилафруз Тожиidinovna	
Butun jahon Smart-turizmi bozorining rivojlanish xususiyatlari.....	78
Ravshanov To‘yli Gulmurodovich	
Основные тенденции развития смарт туризма в условиях цифровой экономики в Республике Узбекистан.....	81
Салиева Екатерина Сергеевна	
Развитие Смарт-туризма в Узбекистане на основе современных принципов и использования зарубежного опыта.....	84
Ахмеджанова Ирада Усмановна, Халилова Нодира Абдухамид қизи	
Будущая роль Смарт-туризма на мировом туристическом рынке.....	88
Уралова Матлюба Ахоровна	
Проблемы и перспективы развития Smart-туризма в Узбекистане.....	95
Очилова Хилола Фармоновна, Раимова Севара Ойбековна	
Перспективы развития Смарт-туризма в Республике Узбекистан на основе современных технологий и использования зарубежного опыта.....	102
Рустамов Абдор Равшан угли	
Перспективы развития зелёного смарт туризма в Республики Узбекистан.....	106
Расулова Нигора Юсуповна	
Перспективы развития смарт туризма в Узбекистане на основе современных принципов	110
Рахимова Дилфуза Мирзакасимовна	
Перспективные направления развития смарт туризма в Узбекистане	113
Гузал Шеровна Хонкелдиева	
Развитие культурного Смарт-туризма в Узбекистане, с использованием опыта зарубежной компании «POLYMEDIA»	116
Караева Алёна Викторовна	
Turistik xizmatlar bozorini shakllantirishning rekreatsion dinamikasi.....	118
Bahrieva Zarina Nasimovna	

2-ШУЪБА

SMART-ТУРИЗМНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АСОСИЙ ХУСУСИЯТЛАРИ

Main Features of Smart Tourism Organization	121
Narzullaeva Umidakhon	
The Role Smart-City Infrastructure in the Tourism and Architecture	124
Mukhlisa Akromova Saydimukhtor qizi	
The Main Components of the Development of “Smart” Tourism in the Region	130
Agzamova Nargiza Gapurovna	

Туризм соҳасида рақамли технологиялар орқали смарт туризмни ташкил этишнинг асосий хусусиятлари	135
Ҳамдамов Амриддин Ҳамдам ўғли	
Минтақа туризмни ривожлантиришда хизмат кўрсатиш корхоналарининг smart-ахборот моделлари асосида ривожланиши	140
Ш.Х.Мухитдинов	
Analysis of Cases of Use of Smart Technologies in Tourism and Hotel Enterprises.....	146
Hamidova Muxtasarxon Iqboljon qizi, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Tarixiy shaharlarda turizmni rivojlanishida raqamli texnologiyalarning o'rni.....	152
Ro'zibayeva Zulayho Baxrombek qizi	
Turizm sohasi rivojlanishida Smart-turizmning o'rni	159
Dadamuxamedova Mushtariy Maxmudjon qizi	
Mamlakatimizda turizm sohasini raqamlashtirish va boshqarishni takomillashtirish	162
Mardiyev Bunyod Sirojiddin o'g'li	
Development of Smart Tourism in Uzbekistan Based on Modern Principles and Using Foreign Experience.....	165
Gulrukh Yusupova, Nilufarkhon Ashuralieva	
Jizzax viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida turizmning ahamiyati va roli: yangicha Smart yo'nalishlar va mexanizmlar	168
Aynakulov Muxitdin Abduxamidovich	
The Role of Smart Technologies in the Development of Agrotourism	172
Yoriyeva Farangiz Murodilloyevna	
Turizmning rivojlanishini barqarorlashtirishda prognozlashning mohiyati va obyekti.....	175
Axmadjanova Muxtasarxon Anvar qizi, Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'gli, Sharifboyeva Fazilat Odilbek qizi	
The Main Trends in the Development of Digital Tourism in Uzbekistan.....	181
Ismailova Sayyora Ulugbekovna	
Jahon ziyorat turizmi obyektlarining turizm rivojlanishiga ta'siri.....	186
Karimova Maftuna Komiljon qizi	
The Future of Smart Tourism: Transforming Travel Experiences	191
Oppokkhonov Nurmukhammad	
Sayyohlik yo'nalishlariga tashrif buyuruvchilar uchun aqlli texnologiyalarning ahamiyati	193
To'xtayeva Xurshida Farhodovna	
O'zbekistonda Smart-turizmni rivojlantirish choralari.....	200
Raximova Dilfuza Mirzakasimovna	
Exploring Smart Tourism: Lessons From Abroad and Opportunities for Uzbekistan	206
Nasiba Mukhtorova, Zohid Askarov, Angelo Battaglia	
Smart Tourism: Pros, Cons and Potential Future Development	215
Baratov Asadbek	
Turistik destinatsiyalarni boshqarish orqali turistik mintaqalarni rivojlantirish.....	218
Toirova Nozima Miraxmad qizi	
Основные компоненты развития смарт туризма в Ташкентском регионе: перспективы и вызовы	223
Зиёвиддинова Тарона Ойбек кизи	
Инновационные тенденции применения умных технологий в развитии туризма и гостиничного бизнеса.....	226
Мусаева Сайёра Абдивахитовна	
Цифровизация как важнейший двигатель индустрии туризма.....	234
Абидова Д.	

Путешествие будущего: формирование и инновационное развитие направления Смарт-туризм	239
Курашева Валерия Олеговна, Ивонина Наталья Викторовна	
Основные особенности организации смарт-агротуризма в Узбекистане.....	241
Анваров Нодир Аллаёрович	

3-ШУЪБА

ЎЗБЕКИСТОННИНГ SMART-ТУРИЗМ САЛОҲИЯТИНИ ЖАҲОН ТУРИЗМ БОЗОРИДА ТАРҒИБ ҚИЛИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ МАРКЕТИНГ СТРАТЕГИЯЛАРИ

Enhancing Marketing Strategy for the Development of Mountain Tourism.....	255
Mavlanov Golibjon Mahammad o'g'li	
Smart Destination Management: Challenges and Practices	258
Nurmukhammad Oppokkxonov	
O'zbekistonda qishloq turizmining shakllanish va rivojlanishi.....	260
Usmonov Sardor	
Фарғона водийсида туризм соҳасини ривожлантиришнинг ҳудудий дифференциал хусусиятлари	263
Максумов Азизхон Нодиржон ўғли	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning jahon tajribasi muammo va istiqbollar	268
Aynaqulov Xusniddin Abduxamidovich, Teshayeva Farida Shuxrat qizi	
Hududlarda Smart-turizmni rivojlantirishda xorij tajribasini qo'llash istiqbollari.....	271
Islomova Dilrabo Salomovna	
Consideration of Positive and Negative Impacts of Smart Tourism on Destination Branding, Case of Uzbekistan	274
Ms. Yulduz Yakubova	
Analysis of the State of Use of Smart Technology in Hotels.....	276
Uralova Dilbar Anorbayevna, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Turizm sohasi orqali aholi bandligini ta'minlash yo'llari	281
Matkbulova Dilorom Xalilullayevna	
Smart-turizmni tashkil etishning asosiy xususiyatlari	284
Uralova Matlyuba Axrorovna	
O'zbekistonning iqtisodiy rivojlanishida turizm sohasining o'rni.....	286
Matchanov Azizbek Umirbek o'g'li	
Mehmonxona xo'jaligida yashil texnologiyalarni joriy qilish.....	289
Xakimova Nargiza Axadjon qizi	
Mamlakatimizda Smart-turizmni rivojlantirish masalalari va iqtisodiyotda tutgan o'rni.....	293
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li, Nishonboyev Doniyor Erkinjon o'g'li	
Dam olish turizmida Smart parklarning o'rni	295
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Rekreatsiya turizmni rivojlantirishda Smart texnologiyalardan foydalanish	297
Shaymanova Nigora Yusupovna	
Smart Tourism: Foreign Experience and Prospects for Its Application in Uzbekistan.....	299
Avezova Nilufar	
Использование BIG DATA и AI для реинвентаризации маркетинга туризма в Узбекистане: новые перспективы в глобальной конкуренции.....	304
Турабекова Фарангиз Наримонбек кизи	
Проблема в смарт туризме	310
Аскаралиева Муштарий Баходировна	

Смарт туризм в Узбекистане: новые подходы и современные решения	313
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Смарт туризм в Узбекистане: новые возможности и вызовы.....	315
Бекмурадова Лайло Турсунмаматовна	
Влияние цифровых технологий на развитие туристского рынка в Узбекистане	323
Мустаева Шохида Саъдуллаевна	

4-ШУЪБА

ТУРИЗМ ВА ТАЪЛИМ: ШАРТ-ШАРОИТИ ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ

Таълим туризми тушунчаси моҳияти ва уни ривожлантиришнинг хориж тажрибалари	327
Саъдуллаева Гулноза Содиқ қизи	
Toshkent viloyatida agroturizm obyektlarini rivojlantirish va kadrlar salohiyatini oshirish istiqbollari.....	330
Jo'rayeva Nargiza Abduvohidovna	
Smart-turizm faoliyatini boshqarish jarayoniga yondashuvlar	337
Mirzayev Abdullajon Topilovich	
Ilmiy faoliyani rivojlantirishda ta'lim tashkilotlaridan maqsadli foydalanish.....	341
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Turistik xizmatlarning reklamasini amalga oshirishda ijtimoiy tarmoqlarning ahamiyati	349
O. A. Norbo'tayev	
Ta'lim turizmining mohiyati va uni O'zbekistonda rivojlantirish imkoniyatlari.....	351
Jiyanov Uktam Panjievich	
Smart Tourism and Education: Conditions and Prospects in Uzbekistan	354
Gulrukh Yusupova, Sabina Turakulova	
Uzbekistan: Theory and Practice of Personnel Training for Tourism.....	361
Ochilova Hilola Farmonovna	
Marketing strategiyalarini qo'llash orqali mamlakat turizm bozorini rivojlantirish istiqbollari	365
Nurfayzieva Moxinur Zayniddinovna	
Turistik mahsulotlar shakllanishi bo'yicha nazariy yondashuvlar va narxlar tahlili	372
Imomov Sanjar Muxammadievich	
Mehmonxona sohasida Big Data texnologiyalarini qo'llash	376
Shermakhmadova Zarina Shavkat qizi	
Promoting Environmental Entrepreneurship And Innovation in a Green Economy.....	379
Embergenova Anjim Aydosbaevna	
Turizm xizmatlari eksportini oshirishda innovatsion marketing va raqamli texnologilayar ta'siri	381
Bakhromov Akmal Abduvahid o'g'li	
Samarali marketing strategiyalari orqali O'zbekistonni raqobatbardosh turizm yo'nalishi sifatida jonlantirish	385
Xusniddinova Munavvar Sur'at qizi	
O'zbekistonda Smart-turizmni zamonaviy prinsiplari asosida rivojlantirish va bunda xorij tajribasidan foydalanish.....	388
Tojiboyev Toxirjon Zoxirjon o'g'li	
Mehmonxona va xizmatlar bozorini takomillashtirish, mehmonxonalarda smart mehmonxona xizmatlarning tizimini joriy qilish	391
Mansurov Zokir Xusanovich	

Туризмни қўллаб-қувватлаш жамғармасининг соҳа ривожини молиялаштиришдаги аҳамияти.....	394
Примова Нигора Икром қизи	
Turizm – dunyo madaniyatiga ko‘prik.....	397
Abdullayeva Nilufar Sultanbayevna	
Key Features of Digital Advertising Development in Tourism in Uzbekistan.....	399
Mirziyo Sodikov Odiljon ogli	
Xizmat ko‘rsatish tarmoqlarida turizm va bank xizmatlarini bog‘liqliklari.....	404
Xakimov Zoxid Norbo‘tayeich	
Innovative Management in Smart Tourism: a Digital Economy Imperative for Tourist Enterprises.....	406
Mamanov Mukhammadamin	
The Role of The Capacity of Service Personnel in the Organization of the Quality Service Process in Hotel Enterprises.....	409
Rakhmonova Nigina Anvarovna	
Развитие умного туризма – перспектива кадров в сфере туризма.....	412
Бухарова Нигора Газиёвна	
Состояние гостиничного бизнеса в Самарканде и важность его развития.....	415
Мардонова Дилрабо Ширинбоевна	
Организационно-экономический механизм развития туристических комплексов.....	418
Хомидов Қаххорали Қурбонали ўғли	

5-ШУЪБА

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТЕНДЕНЦИЯЛАРИ

Қорақалпоғистон Республикасида туризмни ривожлантириш имкониятлари.....	422
Эштаев Алишер Абдуганиевич, Маткаримов Жаҳонгир	
Вопросы развития Smart-туризма в Республике Каракалпакистан.....	425
Абдувахидов Абдумалик Махкамович	
Qoraqalpog‘istonning o‘ziga xos madaniy va tarixiy merosi.....	427
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
O‘zbekistonda ziyorat turizmini rivojlantirish istiqbollari.....	429
Matkbulova Dilorom, Abdug‘aniyev Toxirjon	
Соғломлаштириш туризми фаолиятини бошқаришда туристик кластерларни шакллантириш механизмларини баҳолаш.....	432
Ғофуров Азизбек Умаржонович	
Qoraqalpog‘iston Respublikasining o‘ziga xos ekologik merosi.....	435
Xoshimov Baxrom Baxadirovich	
Qoraqalpoq o‘lkasi turizm istiqbollari.....	437
Dehqonov Burxon Rustamovich	
Implementing Smart Tourism Strategies in Karakalpakstan.....	439
Mukhanov Murod Mukhan ugli	
Qoraqalpog‘iston Respublikasi turizm sektoridagi integratsiyaning nazariy asoslari.....	442
Xalimova Fayyoz Nafasovna	
Qoraqalpoqiston Respublikasida turizmni rivojlanish yo‘llari.....	445
Xushnazarova Maxzuna Gulamjonovna	
Turistik hududlarda turizmning barqaror rivojlanish konsepsiyalariga yondashuvlar.....	452
A. Asraqulov	

Минтақада туризм соҳасини бошқаришнинг ўзига хос хусусияти	455
Ембергенова Анжим Айдосбаевна	
Perspectives for the Further Development of Smart Tourism in Uzbekistan	460
Akhunova Shokhistakhon Nomanjanovna, Askarov Farhod Rakhmatovich	
Қорақалпоғистон Республикаси ички туризм йўналишлари.....	465
Норчаев Н. А.	
Qoraqalpog'iston Respublikasida turizmni rivojlantirish tendensiyalari	467
Islamova Qunduzxon Ikromboy qizi	
Тенденции развития Смарт-туризма в Республике Каракалпакстан	469
Очилова Х. Ф., Нагметуллаев А. А.	
Тенденции развития зеленого туризма в Республике Каракалпакстан.....	472
Расулова Нигора Юсуповна	
Перспективы развития смарт туризма в Республике Каракалпакстан.....	475
Косбергенова Нурзия Кудайбергеновна	
Role of social media in promoting Sustainable Tourism in Uzbekistan	477
Ms. Nigina Kurbonova, Dr. Shalki	
Jahonda ta'lim turizmining rivojlanish tendensiyalari	487
Uktam Jiyanov, Maksudova Shahlo	
Hududiy turizm rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini oshrishda "Smart-turizm" xizmatlaridan maqsadli foydalanish.....	490
Dustmurodov Orifjon Ismatilloevich	
The role of tourism industry in the country's economy	497
Gofurova Vasila Odiljon qizi	
Tourism Impacts GDP Growth (and Decline).....	500
Gofurova Vasila Odiljon qizi	
Smart turizm texnologiyalarining sayyohlarning xatti-harakatlari, sayohatdan qoniqishlari va baxtli his qilishlariga ta'siri	503
Munajat Isakdjanova Inog'omovna	
Sayohat va turizm rivojlanish indeksi	507
Raxmonova Nilufar Yorqinovna	
O'zbekistonda smart turizmni rivojlantirish imkoniyatlari	512
Kamoliddin Jahongirov	
Xalqaro turizm bozorida ta'lim turizmining o'rni va rivojlanish xususiyatlari	514
Ominaxon Ababaxriyeva, Kamoliddin Jahongirov	
Functional composition of irrealis	517
Ochilova Noila Farmonovna	
Turizmga innovatsiyon texnologiyalarni joriy qilish mohiyati	519
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyotida zamonaviy logistika tizimlari mohiyati	521
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	524
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. Maxsus son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot”
jurnali

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro‘yxatdan
o‘tkazilgan.